

Nové poznatky při řešení okružních křižovatek

Ing. Petr Novotný, Ph.D.
Ateliér malých okružních křižovatek

Okružní křižovatky se stávají stále častějším řešením silničních křižovatek nejen v obcích a městech, ale i ve volné krajině. Toto zvyšování počtu realizací přináší větší rozmanitost v řešení okružních křižovatek, především z těchto hledisek:

1. Řešení prostorového (geometrického) uspořádání křižovatky:
  - velikost průměru okružní křižovatky
  - směrové i šířkové uspořádání větví
  - šířka jízdního pruhu
2. Řešení výškového uspořádání:
  - výškové řešení středového prstence
  - výškové řešení středového ostrova (průhled skrz křižovatku)
  - řešení výšky a tvaru podsádek jednotlivých dělicích a směrovacích ostrůvků
  - provedení detailů
  - řešení křižovatek na úseku komunikace s podélným sklonem větším než 3 %
3. Řešení materiálové:
  - kvalitní stavebně technické provedení
  - dodržování prováděcích lhůt
  - bezpečné (odpouštějící) řešení prvků
4. Dopravně inženýrské funkce:
  - kapacita
  - úroveň kvality dopravy „podřízených“ pohybů (plynulost dopravy), celková jízdní doba
  - bezpečnost provozu na pozemních komunikacích
  - rozhledové poměry
  - obrat o 360° – zajištění (usnadnění) levých odbočení na frekventovaných komunikacích, eliminace navigační chyby řidiče
  - variabilita zatížení jednotlivých větví
  - přeprava nadměrných nákladů
  - výtvarné řešení – město a krajina-
tvorný prvek, orientační bod

Protože po původní nedůvěře tomuto typu křižovatky autor při poznávacích cestách po západní a jižní Evropě rychle pochopil přínos tohoto řešení, začal se intenzivně zabývat studiem okružních křižovatek, jejich aplikací, a tato činnost vyústila ve výzkum postavený na praktických zkušenostech z realizovaných projektů, včetně spolupráce s uživateli a správci komunikací. Výzkum vyústil v užité vzory a patentově chráněná řešení a nadále pokračuje.

1 Řešení prostorového (geometrického) uspořádání křižovatky

1.1 Velikost průměru okružní křižovatky

Tento parametr je od začátku považován za nejdůležitější „modul“, od které se odvíjí kvalita návrhu a fungování okružní křižovatky. Jeho přeceňování a nesmyslné požadavky na jeho velikost jsou příčinou mnoha chyb ve stavbě, zhoršení uživatelských parametrů, nevhodného vynakládání investičních a provozních prostředků a mnohdy zabránění realizaci křižovatky. Smutným příkladem nehodového místa je křižovatka silnic II/367 a II/430 u Bezměrova, kde došlo k několika nehodám s oběťmi na životech. Křižovatka mohla být ve stávajících plochách navržena/zrekonstruována jako okružní!

Již daleko dříve realizované stavby prokázaly funkčnost okružní křižovatky při průměru 20 m a zatížení 20 000 voz./den. Zvětšovat velikost průměru okružní křižovatky nad 25 m má smysl pouze v následujících případech:

- větší počet ramen než 4
- úhel křížení silnic se výrazně odlišuje od pravého úhlu
- křižovatky s vyšší kapacitou než 20 000 voz./den.

1.2 Směrové i šířkové uspořádání větví

Pro správnou funkci okružní křižovatky má velký význam směrové a šířkové uspořádání větví. V praxi je často viditelný použitý tvar dle následujícího schématu:

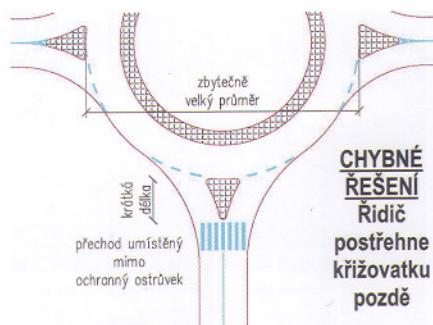

Schéma 1, např. Litoměřice, ul. Žernosecká II/261 x II/247

Toto provedení vjezdu přivede vozidlo bez upozornění o změně režimu jízdy do okružní křižovatky ve vysoké rychlosti, a proto dochází k najetí do středového ostrova. Dělicí ostrůvek přichází o funkci ochrannou.

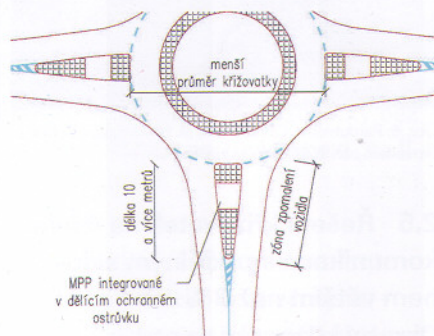

Schéma 2, např. Lázně Bohdaneč I/36 x II/333

Bezpečnějším řešením jsou dělicí ostrůvky dle schématu 2, které signalizují řidiči změnu dopravního režimu s dostatečným předstihem a jsou v nich integrována místa pro přecházení. Směrové vedení a zúžení vozovky zajistí snížení rychlosti na vjezdu, které je v první variantě dle schématu 1 nutné zajistit striktním radiálním vedením vjezdové větvě. Zároveň toto řešení zvyšuje kapacitu křižovatky a je výhodnější pro menší rozdíl rychlosti vozidel vjíždějících do křižovatky

a vozidel na okruhu. Pro toto uspořádání zároveň vycházejí příznivější vlečné křivky, a tudíž je možné redukovat šířku okružního jízdního pruhu na 4,5 m. Dalším významným přínosem je snížení podélného smykového namáhání krytu vozovky – méně intenzivní brzdění, plynulejší průjezd obloukem většího poloměru.

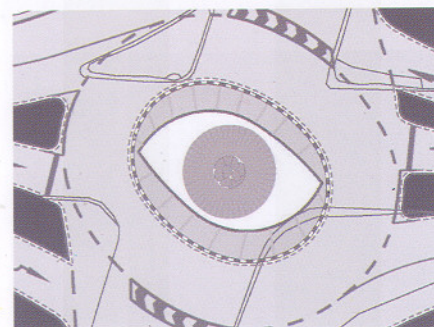
2 Řešení výškového uspořádání

2.1 Výškové řešení středového prstence

Funkcí středového prstence je zajistit pro osobní vozidla průjezd křižovatkou optimální rychlostí. Pro zajištění této funkce je účinnější zvýšit středový prstenec pomocí šikmých obrub o 10 cm nad niveletu vozovky okružního pásu. Náhlá změna náklonu vozidla o 3 % a s tím spojené zvýšené negativní zrychlení je účinnějším prvkem regulace rychlosti průjezdu křižovatkou než nerovnost prstence.

2.2 Výškové řešení středového ostrova (průhled skrz křižovatku)

Středový ostrov okružní křižovatky má být dostatečně postřehnutelný, aby na křižovatku upozornil. Tzn. zvýšený, nejlépe klenutým způsobem, aby vytvořil pevnou překážku. Společně s VŠTE v Českých Budějovicích připravujeme vzorové technické řešení osvětlení středového ostrova, které významně sníží riziko přehlédnutí křižovatky nejen za snížené viditelnosti.

Obr. 1: Detail středového ostrova (studie křižovatky I/35 x I/17)

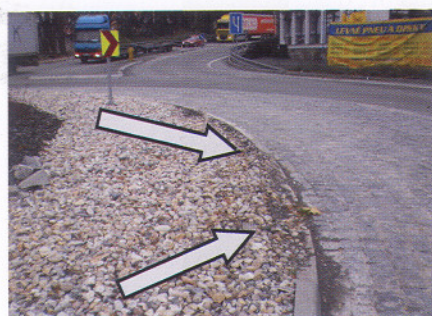
2.3 Řešení výšky a tvaru podsádek jednotlivých dělicích a směrovacích ostrůvků

Směrové a dělicí ostrůvky mají mít obrubu se svislou lící stranou a podsádkou 18 cm. Ta zajistí funkční ochranu chodců, příslušenství komunikace (dopravních značek na ostrůvcích) a zajistí viditelnost tohoto zařízení při čerstvé sněhové pokrývce.

Výška podsádky obrub a jejich tvar a materiál jsou v konstrukci okružní křižovatky velmi důležité. Při nízké podsádce z klasických silničních obrub (11-12 cm) dochází k přejíždění nejprve nákladními a poté i menšími vozidly, čímž dochází k devastaci těchto prvků.

Obr. 2: Litomyšl – vyvrácená obruba ze žulových krajníků

Obr. 3: Rozpadlá betonová obruba

Obr. 4: Nízká podsádka osazení silniční betonové obruby

2.4 Provedení detailů

Chybným detailem v provedení obrub dělicích ostrůvků je plynulé snižování obruby náběhem, protože se ztrácí její ochranná funkce a dochází k poškozování ostrůvků, vegetace a pochozích ploch.

Obr. 5: Chybné provedení snížení obrub dělicího ostrůvku

Správné provedení snížení je „skokové“, pomocí nárožní obruby, nejlépe zaoblené poloměrem 10-20 cm.

Obr. 6: Pardubice – Ohrazenice, ul. Hradištská - Správné provedení obrub dělicího ostrůvku

2.5 Řešení křižovatek na úseku komunikace s podélným sklonem větším než 3%

Okružní křižovatky na podélném sklonu větším než 3% je třeba řešit velice pečlivě s prostorovou představivostí, aby nedocházelo k optickým a funkčním deformacím středového ostrova.

Obr. 7: Optické a funkční deformace středového ostrova

3 Řešení materiálové

Část bodů této kapitoly je popsána v kapitole předchozí, proto se zde zaměříme na bezpečné (odpouštějící) řešení prvků.

3.1 Kvalitní stavebně technické provedení

Přejížděné (šikmé) obruby na dělicích ostrůvcích v intravilánu se zařízeními pro pěší (přechody a MPP) jsou chybné, pozbývají významně ochranné funkce a naopak mohou vozidlo přivést do nehodového děje s chodcem. Zároveň neochrání svislé dopravní značení (časté připomínky správce komunikace).

Obr. 8: Pardubice I/36 – Nevhodné provedení ostrůvku řešeného přejížděnými obrubami

3.2 Prvky v konstrukci křižovatek

V oblasti křižovatek, nejen okružních, je třeba používat obruby určené do intravilánů obcí, dostatečně masivní a s funkční betonovou boční opěrou. V případě nevhodného použití chodníkových obrub dochází k rychlé degradaci konstrukce.

Obr. 9: Chrudim I/17 – Vyvrácené obruby nevhodného typu

Pro konstrukci středového prstence je důležité též poctivé upnutí dlažby

do obrub z obou stran a při uložení kamenné dlažby do betonu je třeba dodržet technologické postupy zrání betonu a nárůstu jeho pevnosti (28 dní zrání betonu).

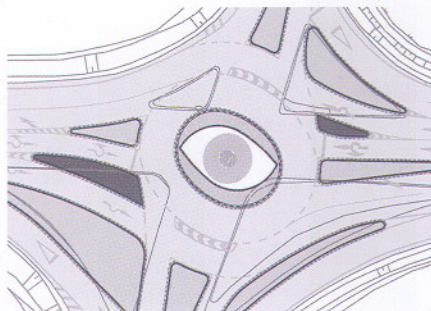
4 Dopravně inženýrské funkce

4.1 Kapacita + úroveň kvality dopravy

Výzkum na provedených stavbách prokázal, že správně navržená okružní křižovatka s průměrem 20-25 m má kapacitu 20 000 pvoz/den s úrovní kvality dopravy ve špičkách na hodnotě A – B. Světelně řízená křižovatka má při podobné kapacitě větší prostorové nároky a pro podřazené dopravní směry horší úroveň kvality dopravy. V okružních křižovatkách s potřebou vyšší kapacity (> 25 000 pvoz/den) se odborná veřejnost už i v České republice začíná přiklánět k principu spirálovitého uspořádání okružní křižovatky a hledá jednotné a dostatečně srozumitelné řešení svislého a vodorovného dopravního značení. Na 11. zasedání sekce Bezpečnost České silniční společnosti, jehož součástí byl kulatý stůl na téma spirálovité okružní křižovatky, se členové dohodli, že pro odbornou terminologii v České republice budeme pro tento typ okružní křižovatky používat název „Spirálovitá“, nikoliv „Turbo“.

Při zpracování několika studií okružních křižovatek vyšší kapacity jsme dospěli k řešení, kdy nejlepší z pohledu bezpečnosti, kapacity, úrovně kvality dopravy a vynaložených investičních prostředků je takové řešení křižovatky, které se přizpůsobí zátěžovému diagramu intenzit a vzniká tak křižovatka „šitá“ na míru dané lokality. Pro zachování srozumitelnosti komunikace (princip samosvětlující komunikace) je dobré

pracovat na unifikaci jednotlivých „stavebních“ kamenů těchto křižovatek v oblasti technického provedení a dopravního značení – vodorovného i svislého. Pro zvýšení bezpečnosti, pro zamezení přímého průjezdu křižovatkou a zároveň pro vytvoření rezervy při souběžné jízdě navrhujeme k zřetelnější signalizaci zamýšleného pohybu oddělovat fyzicky na vjezdu všechny jízdní (řadící) pruhy.

Obr. 10: Detail dělicích ostrůvků na vjezdu (studie křižovatky I/35 x I/17)

Okružní křižovatka s těmito prvky díky odsazení „přímých“ dopravních proudů zlepší rozhledové poměry v křižovatce, a to v porovnání s uspořádáním dvojice jízdních pruhů na vjezdu do okružní křižovatky bez použití dělicích ostrůvků mezi „řadícími“ pruhy.

Dobře navržená křižovatka tohoto typu zajistí daleko bezpečnějším způsobem a s menším zdržením, než křižovatka světelně řízená, levá odbočení ve všech směrových vazbách.

4.2 Obrat o 360°

Při provádění průzkumu jsme zjistili překvapivou skutečnost. Okružní křižovatky jsou často využívány k obratu do protisměru hlavně na křižovatkách v zastavěném území. Při dotazování řidičů bylo zjištěno, že zdaleka nejde jen o eliminaci navigační chyby, ale prioritně o řešení bezpečného levého odbočení v průsečné křižovatce nebo při vjíždění do prostoru mimo vozovku a zpět.

Jako raritu jsme zaznamenali obrat kamionu s návěsem do protisměru na křižovatce s průměrem 18 m. V normálním režimu je pro tento manévř dostatečným prostorem křižovatka s Ø 25 m.

4.3 Přeprava nadměrných nákladů

Toto je další bod, na kterém intenzivně spolupracujeme s firmami, jež se přepravou nadměrných nákladů zabývají. Řešení je ve stadiu ověřování a přípravy schvalovacího procesu tak, aby mohlo být po připomínkování zakotveno do vzorových listů a využíváno nejen na trasách, chráněných pro nadměrné přepravy. ■

Závěr

Dobře navržené a kvalitně zrealizované okružní křižovatky jsou účinným prvkem silniční infrastruktury a na svůj potenciál využití čekají. Autora příspěvku těší, že se intenzivní práci Ateliéru MOK spojenou s výzkumem a ověřováním výsledků v praxi daří zvyšovat kvalitu silniční sítě v České republice, zvyšovat bezpečnost a plynulost silniční dopravy.

Dobře fungující OK všech typů přispívají k významným úsporám celospolečenských nákladů v oblasti investic, údržby a ztrát z následků dopravních nehod.